

Vážení členovia akademickej obce,
Milá verejnosť,

Predslov

Dovoľte mi objasniť dôvody, prečo sa na UPJŠ pridávame k tým, ktorí otvorene odmietajú novelu vysokoškolského zákona, pridávame sa k tým, ktorí tvrdia, že predložená reforma je len zastieraním snáh štátu, ako zasiahnuť do riadenia univerzít a spravovať ich majetok. Nie je to pre mňa osobne, ale aj pre môj tím vo vedení univerzity a vo vedeniach fakúlt ľahké obdobie, pretože sme viackrát volali po reforme financovania a riadenia univerzít. Predovšetkým v rámci Združenia výskumne a technicky orientovaných univerzít „Združenia V7“ sme viacnásobne volali po záchrane slovenského vysokého školstva a slovenskej vedy. Pri nástupe do úradu rektora v r. 2015 som prijal výzvu etablovať UPJŠ nezmazateľne v európskom vzdelávacom a výskumnom priestore a následne k tomu som za uplynulých šesť rokov inicioval prijatie celého radu interných reformných krokov. Dovoľujem si teda povedať, že máme jasnú predstavu, čo by sme od novely očakávali, ak by mala mať ambíciu spustiť reformu. Naš nesúhlas s novelou nie je prejavom našej neschopnosti prijať zmeny, ale je dôsledkom našej skúsenosti, ktorá nás utvrdzuje v tom, že navrhovaný model fungovania vysokého školstva reformou nie je. Hodnotím ho ako legitímny pokus zo strany MŠVVaŠ SR o ďalšie technické vylepšenie existujúcej legislatívy avšak aj s návrhmi, ktoré podľa nášho názoru siahajú na výdobytky novembra 1989.

Kde je objektívna realita a kde podsúvanie poloprávdy o kvalite VŠ?

Želáme si reformu, ktorá zabezpečí **zatraktívnenie našich univerzít, zavedie transparentné financovanie na základe rozdielnej výkonnosti a spoločenskej úlohy univerzít a ktorá zabráni odlivu mozgov do zahraničia**. K naplneniu týchto cieľov sme na našej univerzite prikočili reformnými krokmi už oveľa skôr, ako bola ohlásená reforma VŠ prostredníctvom novelizácie zákona č. 131/2002. **AKO?**

- Sme aktívnym členom **Európskej asociácie univerzít (EUA)**.
- Ako signatári **Magna Charta Universitatum** sa hlásime k jej hodnotám, princípom a cieľom.
- Cieľavedome, aj s podporou domácich a zahraničných grantov **internacionalizujeme svoje prostredie**, patríme k univerzitám s najvyšším počtom zahraničných študentov a ktorým neklesá celkový počet študentov.
- Plne podporujeme a aktívne sa zasadzujeme za myšlienku **akademickej slobody a ľudských práv** v podobe, ako ju reprezentuje združenie akademických inštitúcií **Scholars at Risk**.

- V roku 2021 UPJŠ získala značku **HR Excellence in Research**, ktorú udeľuje Európska komisia univerzitám a výskumným inštitúciám ako dôkaz, že dodržiavajú 40 princípov a zásad Európskej charty výskumných pracovníkov a Kódexu správania pre nábor výskumných pracovníkov.
- Univerzita vďaka projektom EŠIF zmenila svoju **vedeckú infraštruktúru kompetitívne s univerzitami v EU**, podieľala sa na vybudovaní troch univerzitných parkov. Vďaka tomu, ale najmä vďaka reformám v personálnej oblasti patrí k inštitúciám s najvyšším podielom kvalitných publikačných výstupov registrovaných v rešpektovaných databázach, študenti vítajú, že výučba sa opiera a najaktuálnejšie vedecké výsledky. Máme **vlastnú grantovú podporu na pozície doktorandov a postdoktorandov zo zahraničia**, tieto pozície financujeme z vlastného rozpočtu.
- Univerzita tiež pristúpila ku **globálnej kampani Race to Zero** s ambíciou byť na Slovensku propagátorom v oblasti znižovania uhlíkových stôp a budovania „zelenej infraštruktúry“ s cieľom výrazného zlepšovania životného prostredia.
- UPJŠ sa v posledných rokoch v prestížnych **medzinárodných rankingoch** umiestňuje na popredných miestach v rámci poradia slovenských VŠ. Pri finančnom zázemí, ktoré nám poskytuje štát považujeme naše rankingové umiestnenie za pozoruhodný výsledok, ktorý si zaslúži uznanie a nie dehonestáciu. Našej univerzite, jej pracoviskám a osobnostiam patrí významné miesto v spoločenskom, hospodárskom i kultúrnom živote mesta, širšieho regiónu, či na celoštátnej úrovni.
- Na UPJŠ dynamicky rozvíjame **kariérne poradenstvo**, pozorne sledujeme uplatniteľnosť absolventov a intenzívne diskutujeme so zamestnávateľmi o profile absolventa a prizývame ich do výučby. V posledných rokoch sme reagovali na požiadavky trhu práce akreditáciou viacerých nových študijných programov.
- Od r. 2013, teda **5 rokov pred zákonnou úpravou povinnou v SR**, implementujem na univerzite **vnútorný systém kvality** podľa štandardov EÚ (European Quality Assurance Guidelines “ESG”).
- **Sme otvorení pre zahraničných odborníkov**, avšak SR financovaním svojich VŠ nevytvára podmienky na ich príchod. Obsadzovanie funkčných miest na našej univerzite sme nikdy nerobili formálne a podporovali sme príchod expertov a našich reintegrantov.
- Od môjho nástupu do úradu rektora, najmä v 2. funkčnom období **podporujeme integráciu univerzít**, ale nie deklaráciami, ale konkrétnym krokmi. Projekt **Košického klastra nového priemyslu**, iniciovaný košickými univerzitami je toho živým dôkazom. V tomto trende máme ambíciu spoločne s Technickou univerzitou v Košiciach a Univerzitou veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach pokračovať ďalej.
- Ekonomické i akademické výsledky našej univerzity sú príkladom toho, že aj v súčasnom legislatívnom rámci vieme **priniesť spoločnosti to, čo od nás očakáva** a prijmemé návrhy na ďalšie zlepšenie. Súhlasíme, že zákonom vymedzené princípy samosprávy VŠ by mohli byť zjednodušené posilnením kompetencie rektora. Na druhej strane, UPJŠ v súčasnosti

nie je konfederáciou fakúlt a aj v súčasnom legislatívnom prostredí vhodne kombinuje manažérske riadenie s kontrolnou funkciou akademických orgánov.

- Univerzita spravuje pridelené a získané finančné prostriedky tak, aby garantovala kvalitu vzdelávania a zároveň **neustále zdokonaľovala infraštruktúru a zlepšovala technický stav historických budov**. Žiaľ, len minoritne je to možné z pridelenej štátnej dotácie - tento problém preto riešime z projektov a príjmov z hlavnej a podnikateľskej činnosti. Ide o sumy v rozsahu miliónov EUR za posledných 6 rokov. Ani to však zďaleka nestačí, aby sme vymazali dlhodobý investičný dlh slovenského vysokého školstva a mohli sme sa otvorene porovnávať s vyspelou Európou.

Nie je dôvod sa zamyslieť nad vyššie uvedenými faktami a nad nižšie uvedenými otázkami?

V predchádzajúcom bloku som uviedol len niekoľko príkladov, ktoré by vo Vás, ctení čitatelia, mohli vzbudiť pocit dôvery v to, že nie sme tí, ktorí len čakajú ako sa o nich štát postará, ale proaktívne konajú a snažia sa držať krok s vyspelým svetom. Zároveň si myslím, že by mohli vyvolať zvedavosť, že ak táto Univerzita nie je spokojná a nahlas protestuje, tak kde je naozaj problém?

1. Na viacerých fórach na našej akademickej pôde kladiem sebe i našim osobnostiam otázku, či zovšeobecňujúca kritika je oprávnená. Vždy som sa jej snažil čeliť tým, že som v nej hľadal inšpiráciu a konfrontoval som dianie na našej univerzite s dianím vo vyspelých krajinách a na univerzitách podobného charakteru. Vždy sa potvrdilo, že tieto inštitúcie zápasia s úplne inými problémami, venujú sa svojmu rozvoju, pestujú akademické hodnoty. Môžu si to dovoliť, lebo ich ekonomická situácia, historická tradícia a nastavenie okolitého prostredia sú s tou našou jednoducho neporovnateľné. My, rektori a dekáni v SR, sme len v roli krízových manažérov.
2. **Prečo ministerstvo školstva oficiálne nedeklaruje, že vysoké školy rozbehli reformu vzdelávania aplikáciou zákona č. 269/2018 Z.z. o zabezpečovaní kvality a kreovaním nezávislej Slovenskej akreditačnej agentúry (SAAVŠ)?** V prostredí našej univerzity odmietame tvrdenia, že nás nezaujíma, čo a koho máme na výstupe. Implementácia vnútorného systému kvality je požadovaný reformný krok aj zo strany OECD a naozaj významne zasahuje do riadenia univerzity a pozitívne vplýva na kvalitu vzdelávania v tom, po čom volajú zamestnávateľia.
3. **Prečo nevieme nájsť odvahu na strane ministerstva školstva a aj na strane predstaviteľov verejnoprávnych univerzít vsadiť na potenciál a renomé štvorice univerzít: Komenského univerzity v Bratislave, Slovenskej technickej univerzity v Bratislave, Technickej univerzity v Košiciach a Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, ktoré výkonnostne, najmä v oblasti vedy ale i v medzinárodných rankingoch, dlhodobo predstihujú ostatné verejné VŠ? Prečo nedokážeme byť hrdí na ich výkon a po vzore iných krajín im dať významnejšie postavenie a podporu?** Som toho názoru, že spolu so SAV a s prizvaním ďalších špecializovaných vysokých škôl, (veterinárne lekárstvo, poľnohospodárstvo, doprava, lesníctvo, umelecké odbory

a pod.) by sme dokázali definovať a aj presadiť potrebné reformné kroky. **Navyše, dokázali by sme chrániť opodstatnenosť aj iných subjektov v rezorte vysokého školstva, ktoré sa stanú súčasťou fungujúceho ekosystému kategorizovaných slovenských univerzít a vysokých škôl.** Mrzí ma, že aktuálna situácia je živnou pôdou pre vzájomnú nepravosť a závisť v akademickom prostredí. Som presvedčený, že ich základnou podstatou je to, že sme všetci v jednom koši, väčšina univerzít musí vykazovať aktivity, na ktoré nemá predpoklady namiesto toho, aby sa sústredila napr. na výchovu profesijných bakalárov uplatniteľných v praxi, kvalifikovaný zdravotnícky personál, alebo učiteľov pre nižšie stupne regionálneho školstva. Pod rúškom faktu, že všetkých hádam nezrušia, som svedkom hľadania neúprimnej jednoty, ktorá nás potom **všetkých** vťahuje do priemeru. **Ponúkam svoje skúsenosti a potenciál,** ako aj potenciál osobností našej alma mater, k dosiahnutiu želaného cieľa zmenou prístupu. Želám Slovensku ozajstnú reformu vysokých škôl.

Záver: prečo teda protestujeme?

Na diskusii o reforme vzdelávania pána predsedu vlády SR so študentmi UPJŠ dňa 3.11.2021 sme upozornili, že každá reforma, akonáhle bude obsahovať prvky a snahu o zásah do autonómie vysokých škôl, prirodzene vyvolá odpor a odmietnutie aj pozitívnych návrhov. Navrhovaný mechanizmus voľby rektora, kompetenčná disharmónia medzi akademickým senátom a správnou radou univerzity vyžadujú ďalší dialóg a sú legitímnym dôvodom na taký intenzívny protest. **Akademická samospráva, autonómia a akademická sloboda sú pre nás najvyššie hodnoty Novembra 1989 a preto náš protest je sprevádzaný mottom „Chránime hodnoty Novembra 1989, chceme byť slobodnou univerzitou“ .**

Pavol Sovák
rektor UPJŠ